

คุณภาพชีวิตของผู้รับการเปลี่ยนหัวใจ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

นางชัตติยา ชั้นประดับ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2539

ISBN 974-635-964-9

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**QUALITY OF LIFE OF HEART TRANSPLANT RECIPIENTS
AT CHULALONGKORN HOSPITAL : CASE STUDIES**

Mrs. Kattiya Chanpradab

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement
for the Degree of Master of Nursing Science
Program in Nursing Administration
Graduate School
Chulalongkorn University
Academic Year 1996
ISBN 974-635-964-9**

หัวข้อวิทยานิพนธ์ คุณภาพชีวิตของผู้รับการเปลี่ยนหัวใจ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
โดย นางชัตติยา ชั้นประดับ
คณะ พยาบาลศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. พ.ต.ต. หญิง พวงเพ็ญ ชูณหปราณ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม อาจารย์ ดร. ฉันทนา หวันแก้ว

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ศุภวัฒน์ ชูติวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร. วรณวิไล จันทราภา)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. พ.ต.ต. หญิง พวงเพ็ญ ชูณหปราณ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(อาจารย์ ดร. ฉันทนา หวันแก้ว)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ พวงแก้ว ปุณยกนก)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

ชัตติยา ชั้นประดับ : คุณภาพชีวิตของผู้รับการเปลี่ยนหัวใจ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
(QUALITY OF LIFE OF HEART TRANSPLANT RECIPIENTS AT CHULALONGKORN HOSPITAL : CASE
STUDIES) อ. ที่ปรึกษา : รศ. ดร. พ.ต.ต. หญิง พวงเพ็ญ ชูณหปราณ, อ. ที่ปรึกษาร่วม :
ดร. ฉันทนา วัฒนแก้ว; 190 หน้า ISBN 974-635-964-9

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตและปัญหาในการดำรงชีวิตภายหลังเปลี่ยนหัวใจของ
ผู้รับการเปลี่ยนหัวใจ ทำการศึกษาผู้รับการเปลี่ยนหัวใจ จำนวน 10 ราย โดยคัดเลือกจากผู้รับการเปลี่ยนหัวใจที่มา
รับการรักษาที่คลินิกโรคหัวใจ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลส่วน
บุคคล แบบประเมินคุณภาพชีวิตด้านจิตวิสัย แนวทางการสัมภาษณ์แบบลึก และแบบสอบถามปัญหาในการดำรงชีวิต
วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่ากรณีศึกษาส่วนใหญ่มีค่าคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตสูง กรณีศึกษาทุกรายมีความเห็นว่า
คุณภาพชีวิตหลังผ่าตัดดีกว่าก่อนผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ ในด้านสุขภาพและการทำหน้าที่ที่กรณีศึกษาทุกรายสุขภาพดีขึ้น
อย่างรวดเร็วภายหลังผ่าตัด ภาวะแทรกซ้อนที่พบภายหลังเปลี่ยนหัวใจได้แก่ ความดันโลหิตสูง ไชมันโนโลหิตสูง มีขน
ขึ้นมาก เหงือกบวม มีภาวะปฏิกิริยาหัวใจ สิวขึ้นมาก และมีการติดเชื้อ กรณีศึกษาทุกรายสามารถทำงานและรับผิดชอบ
ครอบครัวได้เช่นเดิม กรณีศึกษาบางรายมีความรู้สึกเหนื่อยขณะและภายหลังมีเพศสัมพันธ์ บางรายมีความ
สนใจทางเพศลดลง ด้านการรักษาพยาบาล กรณีศึกษาทุกรายมาพบแพทย์ตามนัด รับประทานยาตามแผนการ
รักษา กรณีศึกษาบางรายบอกว่าจะเป็นหวัดบ่อยกว่าก่อนผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ กรณีศึกษาส่วนใหญ่ขาดการออกกำลังกาย
อย่างสม่ำเสมอ ด้านจิตใจและจิตวิญญาณ กรณีศึกษาทุกรายมีความพึงพอใจในชีวิต กรณีศึกษาบางรายมีปัญหา
ทางอารมณ์และพบว่าคุณสมรส สมาชิกในครอบครัว เพื่อน พระ และความเชื่อมั่นในศาสนามีส่วนช่วยประคับประคอง
จิตใจแก่กรณีศึกษา ด้านสังคมและเศรษฐกิจ กรณีศึกษาบางรายบอกว่ารักษาและค่ายาเป็นปัญหาสำคัญภายหลังผ่า
ตัดเปลี่ยนหัวใจ กรณีศึกษาบางรายได้รับความช่วยเหลือจากนักสังคมสงเคราะห์ ด้านครอบครัว กรณีศึกษาทุกรายมี
ความสุขในครอบครัว เมื่อพิจารณาข้อมูลส่วนบุคคลพบว่า สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา การทำงาน รายได้ และ
ภูมิลำเนา มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต และพบว่ากรณีศึกษาแปดรายมีปัญหาในการดำรงชีวิตภายหลังเปลี่ยนหัวใจ
ในระดับน้อย ส่วนอีกสองรายมีปัญหาในการดำรงชีวิตในระดับปานกลาง

สรุปผลการวิจัย คุณภาพชีวิตของกรณีศึกษาทุกรายดีขึ้นหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ กรณีศึกษาแปดรายมี
ปัญหาในการดำรงชีวิตในระดับน้อย ส่วนอีกสองรายมีปัญหาในการดำรงชีวิตในระดับปานกลาง

ภาควิชา คณะพยาบาลศาสตร์
สาขาวิชา การบริหารการพยาบาล
ปีการศึกษา 2539

ลายมือชื่อนิติ ชัตติยา ชั้นประดับ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ฉันทนา ชูณหปราณ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม พวงเพ็ญ ชูณหปราณ

C886340 : MAJOR NURSING ADMINISTRATION
KEY WORD:

QUALITY OF LIFE/HEART TRANSPLANT RECIPIENTS

KATTIYA CHANPRADAB : QUALITY OF LIFE OF HEART TRANSPLANT RECIPIENTS

AT CHULALONGKORN HOSPITAL : CASE STUDIES. THESIS ADVISOR: ASSO. PROF.

POLICE MAJOR PAUNGPHEN CHOONHAPRAN, Ph.D., THESIS COADVISOR:

CHANTANA WUNGAE0, Ph.D. 190 PP. ISBN 974-635-964-9

The purposes of this study were to examine quality of life and problem in daily living after heart transplantation. Samples were 10 heart transplantation recipients selected among those heart transplantation recipients who were attended the heart clinic of Chulalongkorn hospital. The instruments used in the study were composed of demographic data, the subjective quality of life evaluation form, the indepth interview guideline and the problem in daily living questionnaires. Data were analysed by arithmetic mean and standard deviation. Content analysis was used to analyse qualitative data. Results of the study showed that the majority of the studied cases had high mean score on quality of life. All studied cases reported better quality of life after transplantation. For the health and functioning domain, all studied cases found their health status had dramatic improvement after heart transplantation. There were some complications after heart transplantation including hypertension, hyperlipidemia, hypertrichosis, hypergingiva, heart rejection, acne and infection. All studied cases could work and took their family responsibilities as they did before their illness. Some studied cases felt tired during and after sexual activity and some decreased of sexual interest. For the nursing and treatment domain, all studied cases visited doctor every appointment. All studied cases complied with medical regimen and drugs. Some reported that they had a cold more often than before transplantation and most of them lacked of regular exercise. For the psychological and spiritual domain, all studied cases satisfied with their life. But there were some problems in moods. It was found that spouse, family member, friend, monk and faith in religion had been very supportive during their illness. For the socio-economic domain, some of the studied cases reported that the expenses of medical care and drugs was the major problem after transplantation. Some studied cases were supported by socialworker. For the family domain, all studied cases enjoyed their families. When considered the demographic data, it was found that marital status, educational level, employment, income and their province were correlated with quality of life. The problem in daily living, eight of the studied cases were at low level, while the other two cases were at moderate level.

Conclusion, all studied cases improved their quality of life after heart transplantation. The problem in daily living, eight of the studied cases were at low level, while the other two cases were at moderate level.

ภาควิชา..... คณะพยาบาลศาสตร์.....

สาขาวิชา..... การบริหารการพยาบาล.....

ปีการศึกษา..... 2539.....

ลายมือชื่อนิสิต..... จัศตยา ชันประดัก.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... *Dr. Paungphen Choonhapran*.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม..... *Chanana Wungaeo*.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้โดยได้รับความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. พ.ต.ต. หญิง พวงเพ็ญ ชุณหปราณ อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ และดร. จันทนา หวันแก้ว อาจารย์ที่ปรึกษารวมที่ได้ให้ข้อคิด คำแนะนำตลอดจน แกะไขข้อบกพร่องและให้กำลังใจเสมอมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ดร. วรณวิไล จันทราภา ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ พวงแก้ว ปุณยกนก กรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาชี้แจงและให้คำแนะนำ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นพรัตน์ ผลาพิบูลย์ ที่คอยกระตุ้นและให้กำลังใจตลอดมาและผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 10 ท่านที่กรุณาตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

อนึ่งผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงพยาบาล หัวหน้าพยาบาล หัวหน้าตึก พยาบาลประจำการ พยาบาลผู้ประสานงานการเปลี่ยนหัวใจและปอดโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตลอดจนผู้รับการเปลี่ยนหัวใจทุกท่าน ที่ได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิจัย ทำให้การวิจัยสำเร็จลงได้ด้วยดี และเนื่องจากทุนการวิจัยครั้งนี้ได้รับการอุดหนุนบางส่วนจากบัณฑิตวิทยาลัย จึงขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ประจำคณะพยาบาลศาสตร์ทุกท่าน ขอขอบพระคุณผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานทุกท่านที่ให้กำลังใจ ผู้วิจัยขอขอบคุณประโยชน์ที่เกิดจาก วิทยานิพนธ์นี้แก่ คุณสารอง-คุณเพชรรัตน์ นาคสามัคคี บิดาและมารดา ที่ได้ให้กำลังใจและทุนทรัพย์ในการศึกษา ท้ายสุดนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณ พันโท นพดล ชั้นประดับ เด็กหญิง ดนยา ชั้นประดับ และเด็กชายณัฐพล ชั้นประดับ ที่ได้ให้กำลังใจ สนับสนุนและช่วยเหลือให้การทำ วิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ะ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภูมิ	ฎ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ปัญหาของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
คุณภาพชีวิต	8
ความหมายของคุณภาพชีวิต	8
การประเมินคุณภาพชีวิต	9
องค์ประกอบคุณภาพชีวิต	10
ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตของผู้รับการเปลี่ยนหัวใจ	12
การเปลี่ยนหัวใจ	14
ข้อบ่งชี้สำหรับการเปลี่ยนหัวใจ	15
ข้อห้ามในการทำผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ	16
เกณฑ์ในการคัดเลือกผู้รับการเปลี่ยนหัวใจ	17
เกณฑ์ในการคัดเลือกผู้บริจาคหัวใจ	17
เกณฑ์ในการวินิจฉัยผู้ป่วยสมองตาย	17
ข้อห้ามที่ไม่ควรเลือกหัวใจของผู้บริจาค	18
การเลือกและการประเมินผู้รับการเปลี่ยนหัวใจ	18
การผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ	20
ขั้นตอนการนำเอาหัวใจออกจากผู้บริจาค	20
ขั้นตอนการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจในตัวผู้รับ	20

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การพยาบาลผู้รับการเปลี่ยนหัวใจ.....	21
การพยาบาลผู้ป่วยก่อนผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ.....	22
การพยาบาลผู้ป่วยขณะผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ	26
การพยาบาลผู้ป่วยหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ.....	27
การพยาบาลผู้ป่วยก่อนกลับบ้าน.....	39
ภาวะแทรกซ้อนของการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ	42
การปฏิเสธอวัยวะ	43
การติดเชื้อ	53
ผนังหลอดเลือดหนาขึ้น	55
การเปลี่ยนแปลงกล้ามเนื้อและโครงสร้าง	56
การเปลี่ยนแปลงของผิวหนัง.....	56
การทำงานของไตผิดปกติ	57
ภาวะความดันเลือดสูง	57
การดูแลตนเองของผู้รับการเปลี่ยนหัวใจ.....	58
ผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตภายหลังการเปลี่ยนหัวใจ.....	60
กระบวนการวิจัยแบบกรณีศึกษา.....	61
การวิจัยผู้ทำการเปลี่ยนอวัยวะ.....	63
3 วิธีดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	68
คุณสมบัติของกรณีศึกษา.....	68
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	68
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	73
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	75
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	76
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	78
ข้อมูลทั่วไปของกรณีศึกษา.....	79
ระดับคุณภาพชีวิตของผู้รับการเปลี่ยนหัวใจ.....	82
ปัญหาในการดำรงชีวิตของผู้รับการเปลี่ยนหัวใจ.....	84
คุณลักษณะคุณภาพชีวิตของผู้รับการเปลี่ยนหัวใจ.....	86
ประวัติความเป็นมาและคุณภาพชีวิตของผู้รับการเปลี่ยนหัวใจ.....	86
ข้อสังเกตเบื้องต้นของกรณีศึกษา.....	135
เงื่อนไขคุณภาพชีวิตภายหลังการผ่าตัด.....	137
ความสัมพันธ์ของลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจและสังคมกับ คุณภาพชีวิตตามการรับรู้ของผู้รับการเปลี่ยนหัวใจ.....	137

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
	เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตภายหลังการผ่าตัด.....	139
	ความคาดหวังกับสภาพที่เป็นจริงและความหมายของการมี คุณภาพชีวิตที่ดีภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ.....	143
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	146
	สรุปผลการวิจัย.....	147
	อภิปรายผลการศึกษาวิจัย.....	151
	ข้อเสนอแนะ.....	152
	รายการอ้างอิง.....	154
	ภาคผนวก.....	159
	ภาคผนวก ก.....	160
	ภาคผนวก ข.....	162
	ภาคผนวก ค.....	164
	ภาคผนวก ง.....	167
	ภาคผนวก จ.....	175
	ประวัติผู้วิจัย.....	190

สารบัญญัตินี้

ตารางที่	หน้า
1 การวินิจฉัยทางการแพทย์และแนวทางในการให้การรักษาผู้ป่วยที่รอการเปลี่ยนหัวใจ.....	23
2 การวินิจฉัยทางการแพทย์และแนวทางในการให้การรักษาผู้ป่วยหลังผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ.....	28
3 การวินิจฉัยทางการแพทย์และแนวทางในการให้การรักษาผู้ป่วยก่อนกลับบ้าน.....	40
4 เกณฑ์การตรวจร่างกายเมื่อผู้รับการเปลี่ยนหัวใจมาตรวจตามนัด.....	42
5 ยาที่มีผลต่อปฏิกิริยาของ cyclosporine.....	50
6 องค์ประกอบคุณภาพชีวิต.....	70
7 ข้อมูลทั่วไปของกรณีศึกษา.....	79
8 จำนวนของกรณีศึกษาจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล.....	80
9 ค่าเฉลี่ย พิสัย ข้อมูลทั่วไปของกรณีศึกษา.....	81
10 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนคุณภาพชีวิตของผู้รับการเปลี่ยนหัวใจ.....	82
11 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนปัญหาในการดำรงชีวิตและความหมายของคะแนน.....	84
12 คะแนนเฉลี่ยปัญหาในการดำรงชีวิตของผู้รับการเปลี่ยนหัวใจจำแนกเป็นรายด้าน.....	85
13 เจือปนไขการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ.....	143

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1	ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	67
2	แสดงคุณภาพชีวิตของกรณีศึกษาจำแนกรายด้าน.....	83